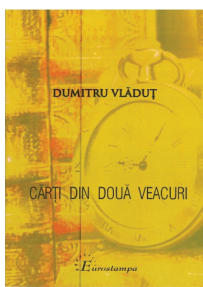

Cronicarul în fața cărților sau despre
responsabilitatea actului critic:
Dumitru Vlăduț, *Cărți din două veacuri*

Florica Bodiștean*

**The Reviewer in front of the Books or about the Responsibility of the
Critical Act:
Dumitru Vlăduț, *Books from Two Centuries***

Universitarul timișorean Dumitru Vlăduț reunește în recentul său volum sugestiv intitulat *Cărți din două veacuri* (Editura Eurostampa, Timișoara, 2017) o suită de cronici publicate în reviste literare și culturale („Orizont”, „Arca”, „Reflex”, „Mișcarea literară”, „Orient latin”) sau în periodice de specialitate („Limbă și literatură”, „Limba română”, „Cercetări de lingvistică” etc.) într-un interval generos, de nu mai puțin de treizeci de ani (1976 – 2016). De aceea, *Cărți din două veacuri*. Tot în treizeci de ani, dar între 1987 și 2017, Dumitru Vlăduț publică nu mai puțin de opt cărți, dacă o socotim și pe cea în cauză, (*Teoriile simboliste românești* – 1987, *Poetici simboliste în România și Franța. Interferențe retorico-stilistice* – 1999, *Argumentări critice* – 2010, *Noi ipostaze ale literaturii lui Ion Budai-Deleanu* – 2010, *Fragmentarium hispanic* – 2012, *Simbolismul poetic românesc. Atitudini, concepte procedee* – 2015, *Tranziția și incertitudinile limbii* – 2015), dar e în același timp și colaborator la lucrări de referință, dintre care trebuie amintite cel puțin *Dicționarul general al literaturii române*, *Dicționar al scriitorilor din Banat*, *Enciclopedia Banatului. Literatura*.

Cartea de față este un exemplu pentru ceea ce înseamnă vocația de filolog care își transgresează proiectele personale pentru a se racorda la

---

* Professor PhD, “Aurel Vlaicu” University of Arad, bodisteanf@yahoo.com

ce se scrie în jurul său, în primul rând în domeniile care, cum spune, reflectă „îndeletnicirile noastre esențiale, cele de stilistică, poetică și retorică, apoi cele privitoare la analiza fenomenului literar” (*Cuvânt explicativ*, p. 5). S-ar mai adăuga la acestea și cazurile, sporadice, de analiză a romanului, a edițiilor critice de poezie, a antologiilor literare, a jurnalelor, volumelor de corespondență, interviuri, traduceri, eseuri ș.a. Nu pot să nu amintesc, în completare, formația de hispanist a lui Dumitru Vlăduț, care justifică prezența pronunțată în volum a spațiului cultural-literar al Spaniei și Americii Latine.

Avem în „punerea în temă” a autorului chiar nucleul cărții. Dar avem și portretul intelectual, profesional – și în sensul predilecțiilor, și în cel al deontologiei – al lui Dumitru Vlăduț, adică o mărturie despre un spirit curios și cercetător, nu doar informat, ci și avizat și critic, în pas cu tot ce s-a scris relevant mai cu seamă în lumea universitară filologică, cu aplecare aparte pe contribuțiile școlii timișorene și ale spațiului cultural bănățean cărora le consacră nu mai puțin de douăzeci de cronici. Am numărat, în total, treizeci și nouă de cronici, multe dintre ele impropriu numite „cronici” de vreme ce ajung la substanța unor studii *in extenso*, de istorie literară sau de lingvistică, pe pretextul oferit de tematica volumelor recenzate. Un singur exemplu pentru aceasta, dintre multe altele: prezentarea celor două antologii despre simbolism datorate Zinei Molcuț și Magdalenei Laszlo-Kuțiuik, (*Simbolismul european*, Albatros, 1983) și lui Mircea Scarlat (*Climat poetic simbolist*, Minerva, 1987), ca și a cărții lui Ovidiu Drimba, *Simbolismul în România. Începuturile* (Editura Universității din Oradea, 2004), la origine teză de doctorat, publicată extrem de târziu, după mai bine de șase decenii. Autor el însuși a două cărți substanțiale despre simbolism, Dumitru Vlăduț nu se limitează la a prezenta descriptiv volumele în cauză și aportul lor în bibliografia de specialitate, ci glosează, în cazul primei antologii, asupra impurității curentelor literare și a riscurilor generalizărilor estetice pe care suntem tentați să le facem (cu referire la prelungirile romantismului în simbolism sau la confluențele simbolismului cu impresionismul), convocând nume „tari” ale teoriei poeziei moderne precum Hugo Friedrich, Nicolae Manolescu, Ortega Y Gasset. Sau, în ceea ce privește cartea semnată de Mircea Scarlat, asupra rolului poezilor reprezentativi și al celor „de climat” sau ilustrativi în cristalizarea unei mișcări literare. În sfârșit, editarea târzie a tezei de doctorat a lui Ovidiu Drimba îi oferă lui Dumitru Vlăduț ocazia de a realiza un tablou cronologic al studiilor despre simbolismul românesc, restabilind locul pe care contribuția reputatului profesor de literatură universală și comparată îl recuperează în această evoluție.

Interesul special pentru studiile de stilistică și lingvistică aplicată ale profesorului G. I. Tohăneanu, prezent cu nu mai puțin de cinci cărți apărute între 1976 și 2005 (*Dincolo de cuvânt, Arta evocării la Sadoveanu, Cuvinte românești, Surugiu la cuvinte, De veghe la cuvinte*), la care se mai poate adăuga și volumul aniversar *G. I. Tohăneanu 70* apărut la Editura Amphora în 1995, îi prilejuiește lui Dumitru Vlăduț ample considerații asupra rolului stilisticii în contemporaneitate, rol ce constă în depășirea perspectivei pozitivistice, ce ducea la alcătuirea unui inventar habotnic de „figuri”, prin interpretarea structurilor verbale recurente ca fapte cu semnificație literară care operează valorizări la nivelul ideaticii globale a operei. Metoda investigației stilistice practicate în anii ‘70 de către G. I. Tohăneanu ilustrează strălucit principiul estetic moștenit de la mentorul său Tudor Vianu, cel al inseparabilității dintre expresie și viziunea tematică, principiu pe care didactica modernă îl va valorifica mult mai târziu, când va promova în școli maniera predării integrate a limbii și literaturii. Subtile nuanțări realizează și în cazul limbajului critic și al intenționalității unor cercetători înrudiți în spirit. Recenzând ultimul volum al lui I. Funeriu, *Biografii lexicale*, despre viața trecută și prezentă a cuvintelor, o „altfel” de carte, adresată de această dată publicului larg – față de cele de strictă specialitate, care au impus repere solide în studiul versificației și al textologiei (*Versificația românească și Al. Macedonski. Hermeneutica editării*) ce își află și ele locul între cronicile volumului –, Dumitru Vlăduț scrie: „I. Funeriu nu își propune să demonstreze excelența limbii române sau virtuțile ei în a exprima aptitudini ale gândului așa cum voia Noica, să desprindă un mod de gândire, de psihologie, de viață și cultură, cum voia Densusianu, deși se folosește și de maniera acestuia din urmă spre a stabili biografia multelor sale cuvinte. Mergând pe un drum propriu, el se află mai aproape de G. I. Tohăneanu, de care se deosebește însă mai întâi prin reducerea, dacă nu eliminarea comentariului stilistic și estetic asupra cuvintelor examinate, ca și prin temperarea fervorii și afectivului, deși implicarea și dialogul cu cititorul există și la autorul *Biografiilor lexicale*. La I. Funeriu analizele cuvintelor servesc în multe locuri la evidențierea unei idei de interes mai general, el dorind să instruiască și asupra unor norme ale comportamentului lingvistic” (p. 256). Tot din categoria stilisticii aplicate, susținută și de achiziții ale tematologiei, teoriei literare, retoricii, istoriei mentalităților, filosofiei culturii, remarcăm împreună cu Dumitru Vlăduț cartea semnată de Valy Ceia, *Narativ și descriptiv în Țiganiada lui Ion Budai-Deleanu*, în care coabitarea metodelor se adecvează perfect mobilității stilistice a autorului care parcurge o suită

de nuanțe și de categorii estetice aflate între marginile stilului înalt și ale celui vulgar.

Diversitatea și cuprinderea impresionantă ale volumului lui Dumitru Vlăduț vin din atenția acordată autorilor consacrați, dar și celor tineri, aflați la debut, volumelor de sinteză (cum este *Școala filologică rusă și sovietică. Teoria limbajului poetic*), antologiilor, volumelor omagiale, ca și volumelor de autor, dar mai cu seamă din imersiunea pe teritorii vaste, adunând laolaltă domenii, multe dintre ele de nișă, care transgresează „clasică” și limitativa dihotomie limbă – literatură. Trebuie să recunoaștem că aceasta disponibilitate le este la îndemână doar spiritelor erudite și că, oricum, e un lucru rar în critica de întâmpinare, specializată, de regulă, pe un anumit palier al producției editoriale. Dumitru Vlăduț uimește prin diversitatea generică abordată. El scrie despre cărți consacrate limbajului criticii sau celui publicistic (Doina Bogdan-Dascălu, *Critica – limbaj secund și Limbajul publicistic actual*), despre relația dintre literatură și antropologie/filosofie/ideologie (Gheorghe Secheșan, *Antropologie literară. II. Carte de iubire*, Ciprian Vălcan, *Elogiul bâlbâielii*, Adrian-Dinu Rachieru, *Literatură – ideologie. Eseuri*), despre monografiile de autor sau de generație literară (Lucian Vasile-Szabo, *Un alt Slavici. O geografie publicistică după gratii*, Adrian-Dinu Rachieru, *Generația orfelină. Mitografii lirice*), despre studii de comparatistică (Ilinca Ilian, *Julio Cortázar y Robert Musil. Consonancias, divergencias y ecos*), despre volume de literatură subiectivă și de interviuri, despre ediții tematice sau critice consacrate operei lui I. L. Caragiale sau Ioan Alexandru, despre cărți de istorie literară, de logică, de istorie a presei.

Simptomatic pentru modul propriu de a privi actul critic este faptul că întotdeauna cronicarul are grijă să nu treacă în fața cărții pe care o analizează. Discursul său rămâne sobru, tranzitiv și impersonal, fără artificii stilistice, remarcându-le cel mult pe cele ale autorului recenzat, pentru ca spiritul său de obiectivitate să nu fie tulburat nici măcar de arabescurile limbajului. Cred că autorul care are parte de cel mai lung citat, grație formulărilor sale memorabile, este Ciprian Vălcan cu un savuros portret moral al românului, despre care Dumitru Vlăduț notează sintetic că ilustrează o stranie ontologică față de tot ceea ce înseamnă spiritul clasicismului, adică echilibru, sobrietate, formulă condensată, raționalitate (p. 134). Fragmentul ar merita să fie reprodus aici în întregime și dacă n-o fac este doar din rațiuni de spațiu. Mă limitez să spun că în legătură cu eseurile cuprinse în acest volum apare frecvent un epitet rar în discursul critic al lui Dumitru Vlăduț, acela de „frumos”.

Dumitru Vlăduț nu face din spațiul tipografic alocat nici terenul înfruntărilor partizane, nici pe acela al adulării la fel de partizane, și

nicidecum ocazia de a se pune în valoare pe sine. Doar scrutează cu privire limpede și cu o consistentă informație de background măruntaiele cărții pe care o disecă cu impasibilitate de chirurg. Eleganța exprimării sale ține de o retorică înaltă, iar aderența textului secund la textul prim e exigența pe care o urmărește cu fervoare și cu rigoare de profesionist. Nicio opinie nu rămâne neargumentată, nicio apreciere nu plutește în impresionism sau în generalitate, nicio cronică nu e lipsită de verdicte răspicate sub formă de concluzii. Transparența mereu confirmată a discursului său critic este, în cele din urmă, un act de onestitate intelectuală și de responsabilitate față de cuvânt, Dumitru Vlăduț recunoscând că în toți acești ani de scris profesiune de credință i-au fost cunoscutele vorbe ale unui alt fel de cronicar: „Eu voi da seama de ale mele câte scriu”. Aș spune, parafrazându-l tot pe cronicarul invocat, că volumul său arată și ceva în plus, iar acel „ceva” nu ține de adaosuri, ci de ceea ce esențial în materie, căci stabilește direcția și prioritățile actului critic exersat cu probitate. Arată că nu sunt cărțile sub cronicar, ci cronicarul e sub cărți.